

Moderna  
**arhivistika**

Časopis arhivske teorije in prakse  
Journal of Archival Theory and Practice

Letnik 8 (2025), št. 2 / Year 8 (2025), No. 2

# Moderna arhivistika

*Časopis arhivske teorije in prakse*

*Journal of Archival Theory and Practice*

ISSN 2591-0884 (online)

DOI: <https://doi.org/10.54356/MA>

Letnik 8 (2025), št. 2 / Year 8 (2025), No. 2

DOI: <https://doi.org/10.54356/MA/2025/2>

Izdaja / Published by:

*Pokrajinski arhiv Maribor / Regional Archives Maribor*

Glavna in odgovorna urednica / Chief and Responsible editor:

*mag. Nina Gostenčnik, Pokrajinski arhiv Maribor, Glavni trg 7, SI-2000 Maribor,*

*telefon/ Phone: +386 2 228 5017; e-pošta/e-mail: [nina.gostencnik@pokarh-mb.si](mailto:nina.gostencnik@pokarh-mb.si)*

Uredniški odbor / editorial board:

- *mag. Nina Gostenčnik, Pokrajinski arhiv Maribor, Slovenija*
- *dr. Thomas Aigner, Diözesanarchiv St. Pölten, Avstrija*
- *dr. Bogdan Florin Popovici, Romunski državni arhiv, Romunija*
- *dr. Borut Batagelj, Zgodovinski arhiv Celje, Slovenija*
- *dr. Bojan Cvelfar, Mestna občina Celje, Slovenija*
- *mag. Nada Čibej, Pokrajinski arhiv Koper, Slovenija*
- *dr. Gregor Jenuš, Arhiv Republike Slovenije*
- *dr. Joachim Kemper, Institut für Stadtgeschichte Frankfurt am Main, Nemčija*
- *Leopold Mikec Avberšek, Pokrajinski arhiv Maribor, Slovenija*
- *dr. Miroslav Novak, Pokrajinski arhiv Maribor, Slovenija*
- *dr. Rik Opsommer, Stadsarchief Ieper - Universiteit Gent, Belgija*
- *Darko Rubčić, Državni arhiv u Zagrebu, Hrvaška*
- *dr. Izet Šabotić, Filozofski fakultet Univerziteta u Tuzli, Bosna in Hercegovina*
- *mag. Boštjan Zajšek, Pokrajinski arhiv Maribor, Slovenija*

Recenziranje / Peer review process:

*Prispevki so recenzirani. Za objavo je potrebna pozitivna recenzija. Proces recenziranja je anonimen. / All articles for publication in the conference proceedings are peer-reviewed. A positive review is needed for publication. The review process is anonymous.*

Lektoriranje / Proof-reading:

*mag. Boštjan Zajšek, mag. Nina Gostenčnik*

Prevajanje:

*mag. Boštjan Zajšek (slovenščina), mag. Nina Gostenčnik (slovenščina, angleščina)*

Oblikovanje in prelom / Design and typesetting: *mag. Nina Gostenčnik*

Objavljeni prispevki so prosto dostopni. Vse avtorske pravice ima izdajatelj Pokrajinski arhiv Maribor.

©Pokrajinski arhiv Maribor. Za prijavo in objavo prispevkov ni potrebno plačilo. / The publication offers open access to whole texts of the published articles. ©Pokrajinski arhiv Maribor. All articles are published free of charge.

Prejeto / Received: 11. 08. 2025

1.01 Izvirni znanstveni članek

1.01 Scientific article

<https://doi.org/10.54356/MA/2025/EXHI9666>

## **AVDIOVIZUALNO GRADIVO IZ ARHIVA TELEVIZIJE SLOVENIJA KOT VIR ZA ZNANSTVENE RAZISKAVE**

**Aleksander LAVRENČIČ**

dokumentalist raziskovalec, Radiotelevizija Slovenije, Ljubljana, Slovenija

[aleksander.lavrencic@rtvslo.si](mailto:aleksander.lavrencic@rtvslo.si)

### **Izvleček:**

*Namen:* članek obravnava avdiovizualno gradivo iz Arhiva Televizije Slovenija kot vir za znanstvene raziskave in spodbuja njegovo uporabo.

*Metodologija/pristop:* izvedena je bila statistična analiza dnevnoinformativnih prispevkov po znanstvenih področjih in kratka vsebinska analiza prispevkov o potresu leta 1976.

*Rezultati:* vsebinski pristop pri iskanju prispevkov se je izkazal za bolj učinkovit kot tematska klasifikacija.

*Omejitve:* analiza temelji zgolj na dnevnoinformativnem programu.

*Izvirnost/uporabnost:* gre za eno prvih raziskav, ki obravnava uporabo avdiovizualnega arhivskega gradiva v znanstvene namene.

### **Ključne besede:**

avdiovizualno gradivo, Arhiv Televizije Slovenija, avdiovizualna arhivistika, znanstveni viri, potresi

### **Abstract:**

**Audio-Visual Records from the Television Slovenia Archives as a Source for Scientific Research**

*Purpose:* The article examines audiovisual materials from the Television Slovenia Archive as a source for scientific research and encourages their use.

*Methodology/Approach:* A statistical analysis of daily news reports by scientific disciplines was conducted, along with a brief content analysis of coverage on the 1976 earthquake.

*Findings:* A content-based approach to searching was found to be more effective than classification by field.

*Limitations:* The analysis is limited to the daily news program.

*Originality/Value:* This is one of the first studies addressing the use of archival audiovisual materials for scientific research.

### **Key words:**

audiovisual material, Television Slovenia Archives, audiovisual archiving scientific sources, earthquakes

## 1 Uvod

Arhiv Televizije Slovenija (v nadaljevanju: Arhiv TV Slovenija) hrani avdiovizualno gradivo, nastalo v okviru delovanja Radiotelevizije Ljubljana (od leta 1990 Radiotelevizije Slovenija – v nadaljevanju: RTV Slovenija) od ustanovitve Televizije Ljubljana leta 1958. Okrog leta 2000 je bilo to gradivo staro komaj 40 let; danes pa je temu starostnemu obdobju treba prišteti še dodatnih 25 let – kar predstavlja četrtno stoletja: malo za arhivsko gradivo, a veliko za človeka. Nekaj podobnega je ob pristanku na Luni izrekel tudi Neil Armstrong.<sup>1</sup> Vseeno gre v primerjavi z drugimi arhivi, ki hranijo dokumentarno gradivo na različnih nosilcih iz mnogo starejših obdobj, za razmeroma kratko časovno obdobje.

Arhiv TV Slovenija hrani gradivo na različnih nosilcih: od pisnega gradiva na papirju in fotografij do filma – najstarejšega avdiovizualnega nosilca v arhivu.<sup>2</sup> Razvoj televizijske tehnologije je omogočil nastanek vedno novih nosilcev, na katerih je shranjen televizijski program – od dvopalčnih in enopalčnih magnetoskopskih trakov do analognih in digitalnih kaset, digitalizatorov (nastalih z digitalizacijo arhivskega gradiva) ter izvirno digitalnih zapisov. Dolg časovni razpon in spremembe v načinu televizijske produkcije ter arhiviranja predstavljajo pomemben vir za raziskave razvoja avdiovizualne arhivistike. Arhivisti so se s tehničnimi lastnostmi različnih nosilcev, zahtevami za varno in trajno hrambo ter spremembami skozi zgodovino seznanjali na številnih strokovnih srečanjih – denimo ob prispevkih mednarodno priznanih strokovnjakov, kot so Bubenik (1995, 1999, 2001), Čengić (2003) in Rau Selič (1999), objavljenih v zbornikih *Sodobni arhivi* ter *Tehnološki in vsebinski problemi klasičnega in digitalnega arhiviranja*, predhodnikov revije *Moderna arhivistika*.

Zlasti dostopnost arhivskega gradiva je bila na nekaterih nosilcih zelo omejena; šele s postopkom digitalizacije, ki ga izvaja Mediateka RTV Slovenija, je uporabnikom omogočen lažji dostop do vsebin.

## 2 Avdiovizualni arhivi kot vir za raziskave arhivistike

V prejšnjem poglavju smo opisali osnovne nosilce avdiovizualnih zapisov in povzeli nekaj ključnih strokovnih virov o ravnanju z njimi. To se zdi pomembno, saj je pri razpravi o arhivu kot viru za znanstvene raziskave treba najprej poudariti pomen arhivistike kot znanstvene discipline. Če tega ne storimo sami, nas bodo drugi še naprej postavljali na

---

<sup>1</sup> *Nekaj obstranskih zanimivosti o poletu Apolla 11 na Luno lahko raziskovalec najde tudi v televizijskih arhivih. Morda niste vedeli, da so kmalu po pristanku Apolla 11 in njegovi vrnitvi na Zemljo v Ljubljani že prodajali kamne z Lune (TV Dnevnik, 30. 7. 1969). Seveda ne zares – šlo je za potegavščino humorističnega lista Pavliha. Kakor koli že, tudi to je lahko predmet raziskave zgodovine humorja na Slovenskem. Če ne drugega, zato, ker so Moskovčani skoraj do konca leta čakali na ogled lunarnih vzorcev (TV Dnevnik, 13. 12. 1969). K raziskavam o humorju v povezavi z vesoljskimi poleti bi lahko dodali tudi transparent »Luna vaša, naša zlata«, s katerim so gledalci na duhovit način razdelili dele vesolja in hkrati medalje na svetovnem prvenstvu v Tivoliju (Košarka, 23. 5. 1970). Povsem resno pa lahko izpostavimo anketo, ki jo je 21. 7. 1969 v Ljubljani opravil novinar Tomaž Terček, ko je mimoidoče spraševal, kaj menijo o poletu Apolla 11 in pristanku na Luni (TV Dnevnik, 21. 7. 1969) – čeprav so bili tudi tu nekateri odgovori zelo duhoviti in pronicljivi. Slovenski gledalci so kmalu dobili priložnost za ogled filma o vesoljskem poletu Apolla 11 v ljubljanski Kinoteki (Po Sloveniji, 23. 10. 1969), čeprav bi to po današnjih merilih lahko šteli za razmeroma pozno.*

<sup>2</sup> *TV arhiv hrani tudi nekaj spisovnega gradiva – besedil, ki so nastala ob produkciji televizijskih oddaj. Drugo spisovno gradivo, ki je nastalo v okviru poslovanja RTV Slovenija, pa hrani Centralni arhiv RTV Slovenija.*

obrobje znanstvenega zanimanja – nekam med neolimpijske športe, med motokros in smučarske polete.

Arhivi so seveda tudi pomemben vir za druge znanosti, a kot arhivisti moramo poudariti, da predstavljajo primarni vir za raziskave arhivistike – samostojne, interdisciplinarne in akademske vede, kot jo opredeljuje Klasinc (2019). Znotraj arhivske znanosti je treba posebej izpostaviti razliko med klasičnimi in avdiovizualnimi arhivi. Avdiovizualna arhivistika, ki prav tako vključuje teoretične in praktične vidike upravljanja z dokumentarnim in arhivskim gradivom, mora namenjati večjo pozornost tehničnim spremembam nosilcev, razvoju tehnologij in vprašanjem avtorskih ter sorodnih pravic.

Za vse znanstvene raziskave – tudi tiste, ki izhajajo iz drugih ved – je po Duranti (2000) ključno poznavanje raziskovalnega predmeta, njegovih vzrokov, metod, ciljev in omejitev. Arhivi omogočajo vpogled v vse te vidike, če jih znamo ustrezno uporabiti.

### 3 Seznam posnetkov po klasifikacijskih znakih

Raziskovanje posnetkov znotraj posameznih znanstvenih disciplin je pogosto primerljivo s potopom v bazen, poln podatkov. Ob iskanju raziskovalnega predmeta se raziskovalcu porajajo vedno nova vprašanja in možnosti. Raziskava ga lahko povleče vse globlje – dokler se, metaforično, ne znajde na Freudovem kavču, kjer še naprej »koplje«, a se včasih vpraša, ali naj sploh nadaljuje, saj se pred njim odpirajo nova dejstva, a tudi številne omejitve, ki raziskavo zapletejo in zabrišejo celotno sliko.

Pregled po klasifikacijskem šifrantu raziskovalcu ponudi le osnovne namige, kje bi lahko iskal relevantno gradivo – tako na področju naravoslovnih kot družboslovnih ved. Statistično iskanje po teh podatkih je zaradi raznolikih arhivskih praks in razvojnih sprememb arhivskih pripomočkov precej zapleteno. Nekatera iskanja so za določena obdobja hitrejša ali bolj učinkovita, druga počasnejša.

V raziskavi smo izbrali dve zbirki popisov dnevnoinformativnih oddaj in pregledali rezultate po klasifikacijskih znakih glede na različna znanstvena področja:

- Zbirka »*DNEVNIK*« je zaključena zbirka dnevnoinformativnega programa z rednim vnosom od leta 1989 do 2013. Vključuje tudi posamezne prispevke na kasetah U-matic iz osemdesetih let in oddaje, ki so jih uredniki označili za arhiviranje. Od marca 1990 dalje so arhivirane celotne dnevnoinformativne oddaje. Poleg osrednje oddaje *Dnevnik* vključuje zbirka tudi druge oddaje, kot so *Dnevnik 1*, *Dnevnik 2*, *Dnevnik 3*, *Obzornik*, *Poročila*, *Odmevi*, *Vaš tolar*, *Vaš kraj*, *Slovenska kronika* ipd. Po letu 2014 se zbirka ne dopolnjuje več, izjema so le prispevki oddaj *Šport* in *Kultura*, ki predhodno še niso bili vključeni med izvirno digitalne datoteke.
- Zbirka »*FSDX*« je nezaključena zbirka, ki vključuje računalniški prepis kartotek oddaj od aprila 1969 dalje. Takrat je bil arhiv Televizije Ljubljana razdeljen na tri zbirke: »*KF*« (oddaje na filmskem traku), »*OKF*« (delovno gradivo in agencijske novice) ter »*KFD*« (dnevnoinformativne oddaje). Mediateka RTV Slovenija izvaja sistematično digitalizacijo zbirke »*KFD*«, ki je bila do oddaje članka končana do datuma 26. 6. 1975. Poleg tega poteka tudi selektivna digitalizacija gradiva iz drugih zbirk in tistega, ki ga uporabniki potrebujejo za pripravo prispevkov.

### 3.1 Rezultati raziskave

Ob ogledu grafa z rezultati raziskave se na prvi pogled prikaže nepregleden »kolač«, pri katerem levji delež zaseda meteorologija – predvsem zaradi vremenskih napovedi, ki so bile vključene v dnevnoinformativne oddaje. Prispevki, razvrščeni pod klasifikacijskim znakom *N 35/17/5 – meteorologija*, predstavljajo v obdobju 1989–2013 kar 25 % vseh prispevkov med izbranimi klasifikacijskimi znaki, kar pomeni 6813 prispevkov. Za obdobje 1969–1979 pa ta delež naraste celo na 27 % oziroma 839 prispevkov.

Podatki o drugih klasifikacijskih znakih so razvidni iz priložene tabele, zato omenimo le znanstvene discipline z več kot 1000 prispevki:

- zgodovina: skupaj 3844 (splošno: 1867, zgodovina Slovenije in Jugoslavije do leta 1974: 305, zgodovina NOB: 1672),
- etnologija: 3194,
- medicina, stomatologija, farmacevtika in psihiatrija: 2238,
- jezikoslovje: 1002,
- geologija, paleontologija, geografika, speleologija, oceanografija, seizmologija: 1034.

V nadaljevanju raziskave smo se podrobneje posvetili klasifikacijskemu znaku *N 35/17/3*, ki zajema več znanstvenih disciplin in kjer smo analizirali primere arhivskih posnetkov o potresu leta 1976.

Kot zanimivost omenimo še klasifikacijski znak *N 35/20/7/1* (mikroelektrotehnika, računalništvo in robotika), pri katerem je bilo v obdobju 1989–2013 zabeleženih 969 prispevkov, v obdobju 1969–1979 pa le dva.

**Tabela 1: Primerjava števila prispevkov v dnevnoinformativnih oddajah po posameznih klasifikacijskih znakih za obdobji 1969–1979 in 1989–2013 (vir: raziskava 2025).**

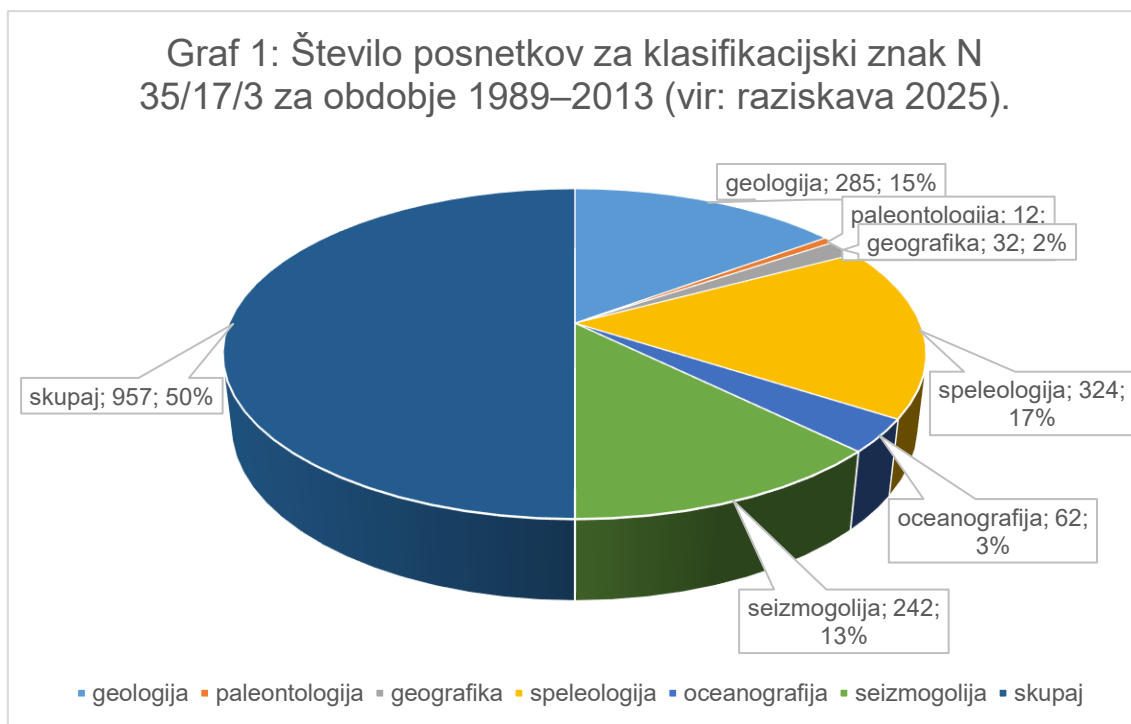
| Klasifikacijska številka                                                                   | 1969–1979 | 1989–2013 |
|--------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|-----------|
| N 35 Znanost in tehnika – splošno                                                          | 50        | 313       |
| N 35/1 Mladi raziskovalci                                                                  | 3         | 113       |
| N 35/2 Akademija znanosti, znanstveni inštituti, zavodi ...                                | 90        | 518       |
| N 35/3 Filozofija in etika                                                                 | 6         | 250       |
| N 35/4 Družbene vede – splošno, sociologija                                                | 15        | 580       |
| N 35/4/1 Socialistični sistemi                                                             | 2         | 65        |
| N 35/4/1/1 Marksizem                                                                       | 38        | 30        |
| N 35/4/2 Fašizem                                                                           | 0         | 152       |
| N 35/5 Pravo, teorija države, politične vede                                               | 12        | 497       |
| N 35/6 Gospodarske vede – splošno, ekonomija, menedžment                                   | 42        | 697       |
| N 35/6/1 Politična ekonomija                                                               | 0         | 10        |
| N 35/7 Religija (in samosežigi)                                                            | 4         | 794       |
| N 35/8 Estetika/in pornografija ter kič kot antipoda                                       | 3         | 34        |
| N 35/9 Psihologija, radiestezijska, astrologija, bioenergija, vedeževanje, grafologija ... | 1         | 891       |

|                                                                                                   |     |      |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|------|
| n 35/10 Pedagogika                                                                                | 4   | 62   |
| N 35/11 Zgodovina splošno                                                                         | 93  | 1867 |
| N 35/11/1 Zgodovina Slovenije in Jugoslavije do leta 1941                                         | 109 | 305  |
| N 35/11/2 Zgodovina NOB in leto 1945                                                              | 262 | 1672 |
| N 35/12 Zemljepis – fizična in politična geografija                                               | 13  | 81   |
| N 35/13 Arheologija                                                                               | 115 | 616  |
| N 35/14 Etnologija                                                                                | 288 | 3194 |
| N 35/15 Jezikoslovje                                                                              | 42  | 1002 |
| N 35/16 Matematika in kibernetika                                                                 | 3   | 26   |
| N 35/17 Naravoslovne vede splošno                                                                 | 172 | 4803 |
| N 35/17/1 Fizika, atomska fizika)                                                                 | 10  | 85   |
| N 35/17/2 Energetika, alternativni viri energije)                                                 | 6   | 326  |
| <b>N 35/17/3 Geologija, paleontologija, geografika, speleologija, oceanografija, seizmologija</b> | 83  | 1034 |
| N 35/17/4 Mineralogija, petrografija                                                              | 3   | 62   |
| N 35/17/5 Meteorologija                                                                           | 839 | 6813 |
| N 35/17/6 Astronomija, astrofizika, koledarji, stare ure                                          | 12  | 442  |
| N 35/17/7 Biologija, genetika                                                                     | 16  | 291  |
| N 35/17/7/1 Antropologija, spolnost                                                               | 1   | 49   |
| N 35/17/7/2 Zoologija (favna) – živalstvo                                                         | 54  | 1715 |
| N 35/17/7/3 Botanika (flora) – rastlinstvo                                                        | 23  | 708  |
| N 35/17/7/4 Mikrobiologija                                                                        | 2   | 33   |
| N 35/18 Medicina, stomatologija, farmacevtika, psihiatrija                                        | 138 | 2238 |
| N 35/18/1 Alternativna medicina                                                                   | 0   | 49   |
| N 35/19 Biotehnika – splošno                                                                      | 20  | 32   |
| N 35/19/1 Agronomija                                                                              | 0   | 14   |
| N 35/19/2 Gozdarstvo                                                                              | 1   | 5    |
| N 35/19/3 Veterina                                                                                | 10  | 268  |
| N 35/20 Tehnika – splošno, zgodovina tehnike                                                      | 36  | 219  |
| N 35/20/1 Društva inženirjev in tehnikov                                                          | 13  | 17   |
| N 35/20/2 Tehnični inštituti, zavodi, raziskovanja                                                | 71  | 103  |
| N 35/20/3 Ljudska tehnika, Zveza za tehnično vzgojo                                               | 86  | 37   |
| N 35/20/4 Tehnologija – splošno                                                                   | 13  | 85   |
| N 35/20/5 Rudarstvo                                                                               | 1   | 13   |
| N 35/20/6 Metalurgija, mineralogija                                                               | 1   | 16   |
| N 35/20/7 Elektrotehnika, elektronika                                                             | 158 | 155  |
| N 35/20/7/1 Mikroelektronika, računalništvo, robotika                                             | 2   | 969  |
| N 35/20/7/2 Televizijska tehnika                                                                  | 0   | 42   |
| N 35/20/8 Strojništvo, mehanska tehnologija                                                       | 9   | 69   |
| N 35/20/9 Kemija, kemijska tehnologija, tekstilna tehnologija                                     | 12  | 61   |
| N 35/20/10 Gradbeništvo                                                                           | 10  | 25   |
| N 35/20/11 Geodezija, fotogrametrija, kartografija, komunala                                      | 6   | 25   |
| N 35/20/12 Promet – teorija                                                                       | 3   | 22   |

|                                             |      |       |
|---------------------------------------------|------|-------|
| N 35/20/13 Arhitektura kot znanost          | 7    | 134   |
| N 35/20/14 Ladjedelništvo, navtika          | 0    | 24    |
| N 35/20/15 Atomska tehnika, atomski odpadki | 32   | 373   |
| N 35/20/16 Aeronavtika, astronomika         | 75   | 766   |
| N 35/21 Vojaške vede                        | 0    | 7     |
| N 35/22 Znanstvena fantastika, futuristika  | 0    | 5     |
| Skupaj                                      | 3120 | 35903 |

Znotraj klasifikacijskega znaka, predstavljenega v grafu, je združenih več znanstvenih področij. Kot je razvidno, največ prispevkov obsega področje speleologije – skoraj tretjino vseh, saj so pod tem znakom vključeni vsi kraški pojavi, vključno z raziskovanjem in obiski jam. Seizmologija pa zajema skoraj četrtino prikazanega deleža.

**Graf 1: Število posnetkov za klasifikacijski znak N 35/17/3 za obdobje 1989–2013 (vir: raziskava 2025).**



Pri pregledu vsebine posnetkov s področja seizmologije lahko ugotovimo, da je število zadetkov ob iskanju po znanstveni disciplini precej manjše kot pri iskanju po predmetu raziskave. Tako smo namesto 242 prispevkov, razvrščenih pod seizmologijo, v obdobju 1989–2013 z iskanjem po ključni besedi *potres* našli kar 1634 prispevkov.

Podobno velja za druge znanstvene discipline: na primer za rudarstvo kot znanstveno disciplino najdemo v obdobju 1989–2013 le 13 prispevkov (in enega v obdobju 1969–1979), medtem ko je pod iskalnim izrazom *rudniki* arhiviranih 1641 prispevkov (za obdobje 1989–2013) in 547 prispevkov (za obdobje 1969–1979).<sup>3</sup>

Razlike in napake izhajajo tudi iz postopnega razvoja klasifikacijskega načrta: nekatera področja so v določenih obdobjih združena v skupine z drugimi, druge pa razdrobljena.

### 3.2 Potres 1976 – slikovna in vsebinska analiza prispevkov

Če se v naši raziskavi omejimo zgolj na primer arhivskega gradiva o potresih, lahko ugotovimo, da tovrstno gradivo ni vir le za proučevanje seizmoloških pojavov, temveč tudi pomemben raziskovalni vir za druge vede, kot so psihologija, sociologija, obramboslovje, arhitektura, gradbeništvo, logistika, etnologija in druge. Čeprav je mogoče nekatere informacije, ki jih najdemo v televizijskem arhivu, podrobneje in bolj sistematično zaslediti v drugih virih, ostaja ključna razlika med zapisano besedo in živo sliko. Prav ta razlika vizualni dokumentaciji daje neprecenljivo dodano vrednost.

To se potrjuje tudi na slikovnih izrezih iz oddaje *Slovenska kronika* (6. maj 2025), pripravljene ob obletnici potresa v Posočju.<sup>4</sup> V oddaji so arhivsko gradivo uporabili nekoliko nenavadno: vključili so le posamezne »*still store*« izreze, ki so jih vstavili v novo studijsko okolje. Takšna uporaba gradiva pa ni zanimiva le zaradi dokumentarne vrednosti, temveč ponuja tudi izhodišče za raziskave znotraj medijskih študij (*Slovenska kronika*, 6. 5. 2025).<sup>5</sup> Posebej velja izpostaviti delo grafikov, ki so iz arhivskega gradiva pripravili vizualno izpovedne grafične kompozicije. Na njih so izjemno doživeto ujeti izrazi stiske na obrazih otrok in starejših – izseki iz prispevka Tomaža Terčka o septembrskih potresnih sunkih v Benečiji (*TV dnevnik 1*, 15. 9. 1976).

Vsebinska analiza prispevkov je razdeljena na besedilni in slikovni del. Pri analizi smo posebej pozorni na besede in fraze, ki pri gledalcu vzbujajo čustva strahu in negotovosti, hkrati pa smo v slikovni analizi izpostavili kadre, primerne za nadaljnje raziskave izražanja čustev v situacijah naravnih nesreč. Zaradi velike količine gradiva smo se osredotočili na tri prispevke:

1. na prvi poročili o majskem in septembrskem potresu ter
2. na prispevek ob obletnici potresa, v katerem vaščani Breginja razmišljajo o prihodnosti življenja v novi vasi.

<sup>3</sup> Posebej velja opozoriti na večje število poročil o rudnikih v starejšem obdobju. Za obdobje 1989–2013 pa so značilne predvsem novice o zapiranju rudnikov in spremljajočih postopkih.

<sup>4</sup> Oddaja je dostopna za ogled na portalu MMC RTV Slovenija: <https://365.rtvsl.si/arhiv/slovenska-kronika/175129725>.

<sup>5</sup> Pri izdelavi slikovnih izrezov za predstavitev članka na konferenci smo nepričakovano ugotovili, kako omenjeno arhivsko gradivo opisuje umetna inteligenca: »Ženska, ki nosi rdečo obleko«. Podatek, ki se nanaša na voditeljico oddaje v studiu, nam vsebinsko ne pove ravno veliko, razen mogoče raziskovalcu, ki bi iskal različne barve oblek TV voditeljev. Podobno slabo se je umetna inteligenca obnesla tudi pri informacijah o fotografiji porušene cerkve. Prikazala nam je več fotografij podobnih cerkva. O celotnem slikovnem izrezu zaslona pa je povedala samo to, da ima premalo podatkov.

Prvi prispevek je nastal v zgodnjih jutranjih urah 7. maja 1976.<sup>6</sup> Novinarska ekipa v sestavi Tomaž Terček, Janko Šopar in Silvo Hodnik je pripravila obsežno reportažo iz Tolmina, Kobarida in vasi Ladra pri Kobaridu (TV obzornik, 7. 5. 1976). Slika prikazuje pretresene krajane, ogrnjene v odeje, zbrane ob ognju; ulice so prekrite z ruševinami. Tomaž Terček je dogajanje pospremil s pretresenim glasom in izjemno čustveno intonacijo. Že z uvodno povedjo: »Na Tolminskem in v zgornjem Posočju se zemlja hitreje umirja kot ljudje, ki so nocoj preživeli najdaljšo noč,« je strnjeno povzel izkušnjo prizadetega prebivalstva. Njegovo poročanje je prežeto s podobami, ki zarisujejo preplet negotovosti, izčrpanosti in strahu. Te besede smo vključili v nabor izrazov, ki sestavljajo besedilni korpus čustveno zaznamovanih sporočil (glej spodaj). Ti izrazi so bili pogosto vizualno podprti z ekspresivnimi kadri: obrazi otrok, skupine ljudi ob ognju, improvizirana prenočišča, poškodovane hiše, prazni pogledi v kamero, prizori fizičnih poškodb okolja.

Drugi prispevek sta pripravila snemalec Boris Čučnik in novinar Tomaž Terček ob septembrskem potresu v Beneški Sloveniji (TV dnevnik 1, 15. 9. 1976). V kadrih iz vasi Ter (*Pradielis*) se izmenjujejo bližnji posnetki obrazov z razdejanjem okolice. Zgradbe so porušene, vaščani med ruševinami nemo strmijo v prazno. Kadri izražajo obup, otopelost in resignacijo, kar je podkrepljeno tudi z besedilom, ki izpostavlja izgubo domov, občutek brezizhodnosti in strah pred prihodnostjo. Avtorji prispevka opozarjajo na popolno opustošenje krajev, na izgubo socialne in prostorske orientacije. V tej reportaži je vidna še močnejša simbolna raven izgube kot v prejšnji.

Tretji prispevek je bil posnet leto dni po potresu in je edini med analiziranimi prispevki, ki je bil predvajan v barvni tehniki.<sup>7</sup> Gre za reportažo novinarja Staneta Graha in snemalca Joca Žnidaršiča iz Breginja (TV dnevnik 1, 13. 5. 1977). Avtorja sta prikazala vaščane, ki s strahom in upanjem zrejo v prihodnost življenja v novozgrajeni vasi. V pripovedih vaščanov odmevajo čustva, povezana z izgubo domače identitete, težavami prilagajanja, hvaležnostjo, dvomi. Prispevek se razlikuje tudi po svoji kompoziciji: vključuje arhivske črno-bele posnetke iz časa potresa, ki se prepletajo z novimi barvnimi kadri novega Breginja.

Na podlagi pregleda teh treh prispevkov lahko ugotovimo, da že en sam televizijski dnevniški prispevek vsebuje izjemno bogato količino tako slikovnega kot besedilnega gradiva, ki je uporabno za raziskave številnih znanstvenih disciplin – od seizmologije in psihologije do etnologije, umetnostne zgodovine, sociologije, arhitekture in logistike. V primeru obravnavane oddaje *Slovenska kronika* iz leta 2025 pa se temu naboru pridružuje tudi področje medijskih študij, saj je gradivo v novi vizualni interpretaciji dobilo novo pomensko in raziskovalno vrednost.

---

<sup>6</sup> Ogled posnetka je omogočen na portalu EUscreen:  
[http://euscreen.eu/SIRTV\\_EuS\\_D20\\_VKA4149\\_potres\\_1976\\_d34\\_posocje.mp4](http://euscreen.eu/SIRTV_EuS_D20_VKA4149_potres_1976_d34_posocje.mp4).

<sup>7</sup> Ogled posnetka je omogočen na portalu EUscreen:  
[https://euscreen.eu/SIRTV\\_EuS\\_D19\\_VKA07643\\_potres\\_1976\\_d33\\_breginj.mp4](https://euscreen.eu/SIRTV_EuS_D19_VKA07643_potres_1976_d33_breginj.mp4).

#### 4 Arhivi, muzeji in knjižnice

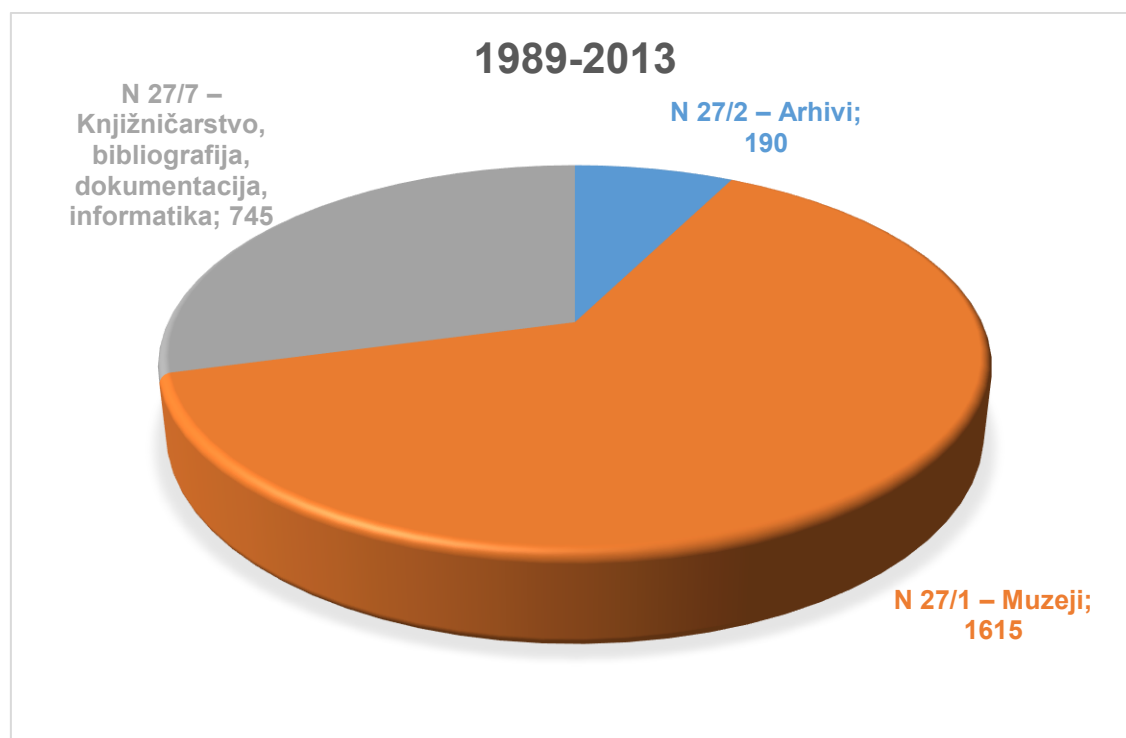
Pri pregledu znanstvenih panog smo opazili, da med zgoraj navedenimi klasifikacijskimi oznakami za posamezne vede ni zaslediti arhivistike, muzeologije in bibliotekarstva. Zato smo opravili še krajši vpogled v arhiv in poiskali posnetke o ustanovah, ki se posvečajo varovanju kulturne dediščine. To smo storili tudi zato, ker se arhivisti pogosto radi sprašujemo, kako smo v javnosti predstavljeni v primerjavi z muzeji in knjižnicami.

Naša manjša raziskava je pokazala, da tudi RTV Slovenija, podobno kot drugi mediji, arhive obravnava manj pogosto kot muzeje in knjižnice. V obdobju 1989–2013 smo tako identificirali 2.550 posnetkov, ki obravnavajo te ustanove, od tega:

- 190 posnetkov o arhivih,
- 1.615 o muzejih,
- 745 o knjižnicah, bibliotekarstvu, dokumentaciji in informatiki.

Pregled je predstavljen zgolj statistično; podrobnejše podatke o televizijskih prispevkih o arhivih in o dejavnosti Arhivskega društva Slovenije, ki jih na filmskem traku hrani Arhiv Televizije Slovenija, je objavil Lavrenčič (2022) v *Moderni arhivistiki*.

**Graf 2: Primerjava števila posnetkov o arhivih, muzejih in knjižnicah za obdobje 1989–2013 (vir: raziskava 2025).**



## 5 Zaključek

Raziskava, opravljena v Arhivu Televizije Slovenija, je pokazala, da so televizijski arhivi bogat vir za raziskovalce z različnih področij. Avdiovizualno gradivo, ki je na voljo raziskovalcem v avdiovizualnih arhivih, morda ni tako staro kot dokumenti v klasičnih arhivih, vendar njegovo vrednost povečuje »živost« oziroma »živa slika«. Ta gledalcu – raziskovalcu, predavatelju, študentu, učencu ali poslušalcu – pogosto posreduje več informacij kot pisni dokument ali fotografija dogodka.

Pregled dela arhivskih zbirk je pokazal, da je televizijski arhiv uporabno izhodišče za raziskave z različnih znanstvenih področij, še posebej tam, kjer so raziskovalci pozorni na različne predmete raziskovanja. Vsak avdiovizualni posnetek lahko vsebuje več raziskovalnih plasti, kar ga naredi relevantnega za več disciplin hkrati. S tem se odpirajo vedno nove možnosti raziskovanja.

To lahko ponazorimo kar z oddajo *Na lepše* z dne 10. 12. 2024, v kateri je bila predstavljena knjižnica kapucinskega samostana v Škofji Loki.<sup>8</sup> V njej je Jurij Štravs o vsebini knjižnice povedal:

*»... Potem so tu teološke knjige, potem so knjige, povezane z etiko in moralo, knjige kot slovarji, knjige pravne narave.«*

Na tem mestu ga je voditeljica Marjana Grčman prekinila z vprašanjem:

*»Čarovniške knjige?«*

Štravs se je nasmehnil in odgovoril:

*»Ne (smeh). No, čeprav, veste kaj, ni ga danes strokovnjaka, ki bi vedel o vseh teh knjigah povedati vse. Je preveč teh knjig. V naši knjižnici imamo 5.200 knjig, kar pomeni, da jih en brat, preden umre, ne uspe prebrati in doštudirati.«*

Tako je tudi v arhivih: arhivskega gradiva je dovolj za najrazličnejše raziskave. Vsak posamezni dokument pa lahko – različno osvetljen in interpretiran – pripomore k razreševanju vprašanj v različnih znanstvenih disciplinah. In res, ni strokovnjaka, ki bi o vsebini arhivov vedel vse – *»dolgot življenja našega je kratka«*, kot je dejal slovenski pesnik, arhivi pa ostajajo skozi stoletja.

Ko smo že pri umetnosti in pesnikih, zaključimo z mislijo slovenskega glasbenika Zorana Predina o analognem in digitalnem svetu (Delo, *Sobotna priloga*, 29. 3. 2025):

*»Analognost postaja duhovna obramba pred umetno inteligenco. In mislim, da v tem času potrebujemo analognost, tako kot vitamin C in humor. Papirnata knjiga ostaja, vrnila se je LP-vinilka, z njo način poslušanja in živi koncerti. Koncerti so spet polno obiskani. Nekaj se dogaja.«*

Da, v tem času ljudje potrebujemo tudi arhive. V njih najdemo dokumente, ki nam lahko pomagajo bolje razumeti sedanjost – in živeti v boljši prihodnosti.

---

<sup>8</sup> Oddaja je dostopna za ogled na portalu MMC RTV Slovenija: <https://365.rtvlo.si/arhiv/na-lepse/175095610>.

## 6 Viri in literatura:

- Bubenik, B. (1995). Digitalna televizijska arhiva. V P. P. Klasinc (ur.) *Sodobni arhivi* (str. 127-133). Maribor: Pokrajinski arhiv Maribor.
- Bubenik, B. (1999). Arhiviranje audiovizualnih dokumenata i promjene televizijskih tehnologija. V P. P. Klasinc (ur.) *Sodobni arhivi* (str. 256-266). Maribor: Pokrajinski arhiv Maribor.
- Bubenik, B. (2001). Razvoj organizacijske strukture TV arhiva. V P. P. Klasinc (ur.) *Sodobni arhivi* (str. 60-67). Maribor: Pokrajinski arhiv Maribor.
- Čengić, E. (2003). Obnavljanje vizuelnih zapisa stvorenih na raznim vrstama traka. V S. Tovšak (ur.) *Tehnični in vsebinski problemi klasičnega in elektronskega arhiviranja : zbornik referatov dopolnilnega izobraževanja s področij arhivistike, dokumentalistike in informatike v Radencih* (str. 321-327). Maribor: Pokrajinski arhiv Maribor.
- Duranti, L. (2000). *Arhivski zapisi: Teorija in praksa*. Zagreb: Hrvatski državni arhiv.
- Klasinc, P. P. (2019). Arhivska znanost in odzivi na družbene spremembe v arhivski teoriji in praksi - danes. V P. P. Klasinc (ur.), *Atlanti, letnik 29, številka 1* (str. 8-16). Maribor, Trst: Mednarodni inštitut za arhivske znanosti.
- Košarka Jugoslavija – ZDA, 23. 5. 1970, VKA P 232/1, VKA P 335/1, Arhiv TV Slovenija.
- Lavrenčič, A. (2022). Arhivsko gradivo iz Arhiva Televizije Slovenija kot vir za preučevanje zgodovine in razvoja arhivistike oziroma arhivske znanosti v Sloveniji. *Moderna Arhivistika*, 2022 (5)(1), 80–92. <https://doi.org/10.54356/ma/2022/olks9349>
- Po Sloveniji, 23. 10. 1969, Film o vesoljskem poletu Apolla-11 v ljubljanski Kinoteki, KFD 212/13, Arhiv TV Slovenija.
- Rau Selič, M. (1999). Novi nosilci zapisa gibljive slike in zvoka: (videokaseta, CD-ROM, DAT). V P. P. Klasinc (ur.), *Sodobni arhivi* (str. 267-278). Maribor: Pokrajinski arhiv.
- TV dnevnik, 21. 7. 1969, Anketa v Ljubljani – Kaj meni slovenski človek o poletu Apolla-11, KFD 106/1, Arhiv TV Slovenija.
- TV dnevnik, 30. 7. 1969, Potegavščina ljubljanskega Pavliha, na tržnici je bilo moč kupiti prve primerke z Mesečevih tal, KFD 112/8, Arhiv TV Slovenija.
- TV dnevnik, 13. 12. 1969, Moskovčani čakajo na ogled primerkov Mesečeve površine, KFD 268/10, Arhiv TV Slovenija.
- TV obzornik, 7. 5. 1976, Potres v Posočju, KFD 2678, Arhiv TV Slovenija.
- TV dnevnik 1, 15. 9. 1976. Potres v Benečiji, KFD 2812/II/3, Arhiv TV Slovenija.
- TV dnevnik 1, 13. 5. 1977. Breginj leto dni po potresu, KFD 3057/II/6, Arhiv TV Slovenija.

## SUMMARY

### AUDIO-VISUAL RECORDS FROM THE TELEVISION SLOVENIA ARCHIVES AS A SOURCE FOR SCIENTIFIC RESEARCH

**Aleksander LAVRENČIČ**

documentalist researcher, Radiotelevision Slovenija, Ljubljana, Slovenia

[aleksander.lavrencic@rtvslo.si](mailto:aleksander.lavrencic@rtvslo.si)

The Television Slovenia Archives preserves audio-visual material created during the operations of Televizija Ljubljana (since 1990, Television Slovenia) from the establishment of Televizija Ljubljana in 1958. The archives holds records in various formats, from paper-based records, photographs, and films (the oldest form of audio-visual material in the Television Slovenia Archives) to modern digital formats. The development of television technology enabled the creation of new formats for archiving television broadcast images, from two-inch and one-inch magnetic video tapes to analogue and digital cassettes, to digitalized formats created through the digitalization of archival material, to the original digital recordings of archival content. The long time span and changes in television production methods, as well as in archiving techniques, provide a source for research on the development of audio-visual archiving. The archives also represent a rich resource for other scientific fields; however, as archivists, we must first emphasize that the archives is a source for research in archival sciences, or research in archival studies as an independent, interdisciplinary, multidisciplinary, and academic science. Considering all the tasks of archival science, which deals with theoretical and practical solutions in managing documentary and archival materials, audio-visual archivists must pay more attention to the changing recording media, technological changes, and issues related to copyright and related rights. In research in other scientific fields, it is essential to understand the subject of the research, the reasons for the research, the methods and goals of the research, and the limitations of the research. A review of the classification scheme provides researchers with basic pointers on where to search for research material, whether the research pertains to natural sciences or social sciences. If we limit our research to archival material on earthquakes, we can conclude that such material is not only a resource for studying seismology but also a source for studying other disciplines, such as psychology, sociology, defense studies, architecture, civil engineering, logistics, ethnology, and other fields. While much of the data found in the television archive may be presented more comprehensively and precisely in other sources, there is still a significant difference between live footage and written words.

#### O avtorju:

**Aleksander Lavrenčič** je diplomiral leta 1996 na Filozofski fakulteti v Ljubljani, smer samostojna zgodovina. Leta 2018 je dokončal magistrski študij na visokošolski ustanovi Alma Mater Europeana – Evropski center Maribor. Po končani fakulteti se je leta 1996 zaposlil kot učitelj na Osnovni šoli Majde Vrhovnik v Ljubljani. Leta 1997 se je zaposlil v Zgodovinskem arhivu in muzeju Univerze v Ljubljani. Med letoma 1999 in 2003 je bil zaposlen kot dokumentalist informator in dokumentalist raziskovalec v Arhivu Televizije Slovenija. Med letoma 2003 in 2012 je bil vodja Arhiva Televizije Slovenija. Sodeloval je kot koordinator pri projektu EUscreen za promocijo in ohranjanje evropske avdiovizualne kulturne dediščine. Od leta 2012 je ponovno zaposlen kot dokumentalist

raziskovalec v arhivu Televizije Slovenija. Je član Društva T. G. Masaryk za filozofsko antropologijo, etiko ter za humanistične in družbene vede.

**About the author:**

**Aleksander Lavrenčič**, historian and archivist, graduated in 1996 on Faculty of Arts, Ljubljana, and at Alma Mater Europaea – EC Maribor master's program Archives and records management in 2018. Employed as archivist in The Archives and Museum of the University of Ljubljana (1997). Since 1999 librarian in The Archives of Television Slovenia, since 2003 until 2012 Head of TV archives, since 2012 librarian researcher. Member of Slovene Association T. G. Masaryk for philosophical anthropology, ethics and for humanistic and social studies.